

monasterio donasse Ansegisum ejusdem abbatis circa annum 825 ex Fontanellensi Chronico d'Acheriano constat, de hoc eodem opere intelligendum est.

Nihil autem sunt fragmenta, ut jactant, hujusmet

libros ad eum directos epistolæ seu præfationi respondet, cujus initium est: *En beatissime virorum*, etc., de qua superius dictum: binas insuper a d'Acherio et Mabillonio primum editas, recudit cl. Matthæus Aymerichus, *Catal. Barcin. præsul.*, ad S. Ildefonsum Toletanum directas, quarum prior eucharistica est pro misso ad eum exemplo libelli *De perpetua virginitate sanctæ Mariæ*. Inc.: *Cum a vobis remeans ad ovilis crediti loca*, etc., exstatque apud Aymerichum, pag. 449; posterior deprecatoria, in qua pro matris adhuc viventis utilitate Ildefonsum rogat ut nonnulla de sacræ Scripturæ arcanis dignetur eidem reserare. Inc.: *Cum ad omnia nota ut nosti*, etc., pag. 452. Plura idem Aymerichus de Quirico a pag. 261.

(a) Huc commode referri posse existimo Bracarium Hispalensem antistitem, qui post Isidorum, Honoratum, Antonium, et Fugitivum ei sedi præfuisse dicitur in Æmilianensi Hispalensium episcoporum Catalogo; idque exeunte sæculo VII, ut cl. Florezius ex optimis conjecturis eruit tom. IX, pag. 221, n. 25; scripsi-se autem: *De animabus hominum non initio inter cæteras intellectuales naturas, neque semel creatis*, adversus Origenem, *neque cum corporibus per coitum seminatis*, contra Luciferianos, elicitur e Joannis Hispalensis sæculi IX scriptoris litteris ad Alvarum Cordubensem, quas primus divulgavit Florezius tom. XI, et præsertim e sexta inter Alvari Opera, pag. 144, n. 5. Videndus idem Florezius de Bracario Hispalensi multis aegens, tom. IX, a p. 220.

TAIONIS

CÆSARAUGUSTANI EPISCOPI

EPISTOLA AD EUGENIUM TOLETANUM

EPISCOPUM.

(Apud Flores, Esp. Sag., ex Baluzio tom. IV Miscellaneorum.)

Sanctissimo ac venerabili domino meo Eugenio Toletanæ urbis episcopo, Taus ultimus servus servorum Dei Cæsaraugustanus episcopus.

Congrua satis valdeque necessaria dispositione fortioris exquirat solatium qui propriæ virtutis caret officio, eoque facilis corporis gressum porrigit qui trahitur dextera potioris, ut saltem desideratum cursum valentioris auxilio possit explere, quam segnis in sui itineris medio remanere. Ita ego, mi venerabilis domine, licet invalidus, tuis tamen adjutus orationibus, ardui operis auspicia, quasi cujusdam maximi montis malui adire principia, quod velut magni cujusdam in sui superficie ostentans paradisi nemorum proceritatibus obsita, floribus albescentia, pomis etiam mellificantiâ, foliis viridantia, liliorum quoque pulchritudinis nitentia, rosarum rubore candentia, violarum purpurantium floribus splendentia, coloribusque croceis pleraque fulgentia, nullo unquam tempore marcescentia, sed perpetua sui viriditate vernantia, mirifica arte disposita, directisque consistunt linearum ordinibus coaptata, tantam subministrantes amantibus gratiam, ut suavitate sui non solum exteriores corporum sensus, sed interiora cordium arcana satietate sui perlustrent. Cumque talia intentis obtutibus cernerem, ac plerosque his multimodis dapibus satiari viderem, inestimabili accensus desi-

derio, tanquam unus ex collegio esurientium puerorum inedia coactus impulsis, ejusdem januam paradisi pedetentim aggressus, et quasi temerarius introrsus explorator ingressus, dum per eadem spatia pulcherrima quæque ac multimoda prospectando nimia admiratione suspendor, quædam ramusculorum floscula more pusillorum infantum ludendo collegi, ac manu avida contrectando decerpsi, cursum ista præcipua quadam curiositate quibusdam comparationibus præmittens verbis simplicibus, quasi oris obstrusi aditum resero, nisi ut tam incomparabilis excellentia viri, sancti scilicet Papæ Gregorii, in ipso locutionis exordio quibusdam parabolis anteferrem, ejusque magnitudinem sapientiæ, quo perspicuo lumine sanctam illustravit Ecclesiam, aliquatenus non scientibus, sed nescientibus propalarem. Optaveram siquidem tuæ nunc adesse præsentia, ut sicut scriptum est: *Interroga patrem tuum, et annuntiat tibi, majores tuos, et dicent tibi*, ex tui oris prudentia formulam sumerem, cum in principio hujus operis velut cujusdam telæ verborum texturam præponerem, vel certe ex tui cordis artificiosa manu quasi in cujusdam magni constructione ædificii politos atque quadratos humeris propriis verborum lapillos deferrem, quoniam frater fratrem adjuvans exaltabitur, sicut civitas munita. Ordo namque rationis est

^a Legendum videtur *subministrantia*.

^b Mendum hic irrepsisse quisque animadvertet. Si est conjecturæ locus, mihi ita videtur interpungendum legendumque: *decerpsi: Quorsum ista... nisi ut*

tam incomparabilis excellentiam viri... quibusdam parabolis anteferrem, ejusque magnitudinem sapientiæ... aliquatenus non scientibus, sed nescientibus propalarem?

poscit ut subsequencia præcedentibus quodam vinculo tenacitatis nectantur, quatenus in utrumque rectitudinem sui prolata æquitas pandat ac ducente tramite veritatis ad destinationem finem læius accedat. Idcirco quod comparationibus paulo ante prætulimus, verbis nunc apertioribus propalemus. De opusculis quippe ejusdem sanctissimi viri se e infert sermo subsequens us aliquantula narratione officiosissimus, dignumque fore censui de suis operibus ejus pauca primum retexere. Vidimus, vidimus Gregorium nostrum Romæ positum, non visibus corporis, sed obtutibus mentis. Vidimus enim, non solum in suis motariis, sed etiam in familiaribus, qui ministerio corporali eidem fidele exhibuerunt famulatus obsequium, eorumque relatione de virtutibus ejus plura cognoscens, brevissime pauca retexam. Fuit denique gratia Christi omni morum probitate compositus, animo vultuque serenus, corde benignus, conscientia purus, moribus discretus, virginitate nitens, charitate refertus, pietate præcipuus, patientia insignis, modestia incomparabilis, abstinentia singularis, hospitalitatis sectator, peregrinorum suspector, elemosynarum largitor, ecclesiasticarum rerum optimus dispensator, amicis devinctus, oppressorum sublevator, tribulantium consolator, acris ingenii, consilio providus, sermonibus nitidus, eloquentia facundus, prudentia disertus, sapientia præditus, doctrina multiformis, Scripturarum divinarum multimodus interpretator, abditorum mysteriorum acerrimus investigator, fidei catholicæ magnificus defensor, contra hæreticos fortis assertor, superbis auctoritate erectus, atque humilibus prompta devotione subjectus. Quatuor namque virtutibus animi, prudentia scilicet, temperantia, fortitudine atque justitia ita exstitit præornatus, ut non homo, sed angelus inter homines putaretur. Quis namque nostri temporis eloquentia facundus, prudentia præditus, sapientia profundus, sanctum condignis efferat laudibus Gregorium? Nec ipsi, ut censeo, Græcæ Romanæque facundiæ philosophorum præcipui, Socrates scilicet, vel Plato, Cicero atque Varro, si nostris temporibus adfuissent, erudigna verba prompsissent. Sed ne panegyricis uti censear eloquiis, plurima de ejusdem virtutibus audita comperta prætermittens, ad ejus opuscula, quæ sunt eloquia pulchritudinis, officia linguæ retorqueam. Igitur cum Romæ positus ejusdem, quæ in Hispaniis deerant, volumina sedulus vestigator perquirerem, inventaque propria manu transcriberem, tantaque dulcedo verborum animum meum inæstimabili suavitate mulceret, speciale quiddam in eadem sine cuiuspiam perspexi comparatione potissimum. Denique dum historiam beati Job sub triplici indagazione, id est, historica, typica, vel morali, studuit explanatione discutere, atque Ezechielis prophetæ primam vel ultimam partem non impari expo-

^a Legendum atque interpungendum videtur sic: *dum testimonii uniuscujusque requiritur explanatio, pene totius, etc.*

^b Et hic aliter legendum atque interpungendum

sitione percurrere, tantorumque profundæ mysteriorum repulso ignorantia nubilo serena patefactione monstrare, pene totius Novi ac Veteris Testamenti patefecit arcana; actumque est, ut hac opportunitate panis ille, qui de cælo descendit, ejusdem fidelissimi opportuna satis dulcedine satiaret. Sed quoniam in eadem prolixitate voluminum, dum testimonium, uniuscujusque requiritur, explanatio pene totius operis jus erat in ambiguo, non minima perscrutatio, atque animi ardentis sæpe frigeat intentio, malui semel maximum proferre laborem, quam semper suspectam tolerare difficultatem. Percurri igitur omnia ejusdem monumenta librorum, et pene totius Scripturæ sacræ testimonia, quæ in ejus opusculis ad probationem vel expositionem ejusque rei adhibita diversis in locis continebantur conscripta, adjuvante Christo Jesu, qui ex ore infantium atque lactentium perficit laudem, linguasque mutorum vinculo taciturnitatis absolvit, suis coadunata ordinibus studiosus quisque, cum in eisdem voluminibus cujuslibet sacri testimonii explanationem requirit, ne multiplici lectione fatigatus, non cito reperiat quod voluerit, ad ista quæ decerpsi recurrens, repente quod desiderabat liberæ satisfactionis discretionem reperiet. Lectorem quippe hujus operis censeo admonendum, ut vigili intentione prævideat, quoniam pleraque testimoniorum capita in eisdem voluminibus, ut supra meminimus, diversis in locis sita, ita ut inventa sunt exposita, a me ordinatim collecta fore noscuntur. Alia igitur, quæ jam in superioribus aut inferioribus partibus exposuisse visus est, et iterum atque iterum, quamlibet aliis verbis, eodem tamen sensu, diversis in locis recapitulata expositione retexit, præcedentibus testimoniis, ut ordo exponendarum rerum poposcit, aliqua inserenda, reliqua vero relinquenda curavi; quatenus ex præcedentibus subsequencia penderent, et subsequencia præcedentibus sese utilis coaptarent. Nam si cuncta discreto ordine in hujus operis serie ponerentur, procul dubio magnitudo voluminum brevitatis modum excederet, atque sui recapitulatione lectoris animum offendens, facerent nihilominus repetita fastidium. Cujus rei quantitatem in sex Codicibus, quatuor scilicet Veteris Instrumenti, duobus etiam Novi Testamenti, suis connexis ordinibus, prætermittis Scripturis quas eisdem [*Legidem*] virorum sanctissimus ex ordine tractavit, ad-jutus orationibus vestris explere curavi. Præfationuculas quoque ejusdem Codicibus consonantes decerpsi, quas etiam in capita librorum præposui, quatenus ipse sibi in suis anteponatur eloquiis, qui largiente gratia Christi copiosus nobis multiplicibus exstitit officii. Ipsos etiam Codices laboriosa nimium intentione collectos prudentiæ vestræ malui committere contuendos; in quibus si quædam sagacissima vestigatio vestra repererit inordinate composita, non

puto, nempe: *diversis in locis continebantur, conscripsi, adjuvante... suis coadunata ordinibus. Studiosus quisque cum, etc.*

tam negligentiae culpam, quam necessitatis [*Fortè, A* manus. Ast ego dum brevem pagellam conscribere necessitati] ascribat : quia dum vehiculo parvæ scabulæ * quasi immensum pelagus solitarius nauta navigaturus aggredior, cum maximis difficultatibus latissimi æquoris hujus spatia transmeavi, tandemque ad optatam littoris requiem Christo gubernante perveni. En, prudentissime virorum, ut causarum ordines sigillatim perstringerem, modum brevitatis excessi, et, ut ait quidam doctissimus, dum figuli rota currente urceum facere nititur, amphoram fluxit

* *Legendum videtur scaphulæ.*

malui, libellum manus inducta composuit. Obsecro igitur te, virorum sanctissime, et omnes quibus hujus operis lectio non displicerit, ut hos libellos velut duo minuta in gazophylacia templi Domini collocare dignemini, ac pro meis abluendis delictis pervigili intentione ejus misericordiam deprecare non dedignemini, ut æternis ereptus incendiis, sempiternis solari merear refrigeriis. Vale, mi venerabilis, ac sanctissime domine.

TAIONIS

CÆSARAUGUSTANI EPISCOPI

SENTENTIARUM

LIBRÏ QUINQUE.

(Ex Florestii Esp. Sag., ubi primum in lucem editi ex Codice Gothico monasterii sancti Emiliani de la Cogolla)

Præfatio.

AD QUIRICUM BARCINONENSEM ANTISTITEM.

1. Domno venerabili sanctissimoque viro Quirico episcopo, Taus indignus Cæsaraugustanæ urbis episcopus, cognomento Samuel. Memor vestræ benigni-simæ petitionis, nostræque devotissimæ promissionis, hujus textum libelli comptis sententiarum titulis prænotatum vestræ sanctitati malui dirigendum ; ut sicut unius sanctæ charitatis vinculo neclimur, ita quoque laboris ac lectionis gratia merito participemus. Ordo namque rationis exposcit ut prius causas originum, imo potius calamitatum, qualiter editus, vel in quibus sit anxietatibus diffloratus atque conscriptus, brevitate qua possum, vestris auditibus pandam, et ita demum ad reliqua orationis sermo percurrat.

2. Optime novit, beatitudo vestra tempus illud quo tortuosus anguis ore pestifero in quorundam mentibus virulenta seminum suorum sparserat zizania, fraudulentaque deceptione a tramite recti itineris gressum removerat mentium perditarum : in quo quidam homo pestifer atque insani capitis Froja tyrannidem sumens, assumptis sceleris sui perversis fautoribus, adversus orthodoxum magnumque Dei cultorem Recesvinthum principem fraudulenta præ-tendens molimina, superbo adnisu Christianam debellaturus aggreditur patriam. Illius itaque sceleris causa gens effera Vasconum Pyrenæis montibus promota, diversis vastationibus Hiberiæ patriam populando crassatur. Heu, proh dolor ! dicendi studium calamitatis intercipit magnitudo. Sed tandem veniendum est ad id quod formidat oratio. Innoxius quippe mutorum Christianorum sanguis effunditur : alii jugulis, nonnulli missilibus, plerique diversis jaculis sauciantur, innumerabilis multitudo captivo-

rum abducitur, immensa spolia subtrahuntur. Templis Dei infaustum bellum inferitur, sacra altaris destruuntur ; plerique ex clericatus officio easibus obruncantur, atque inhumata canibus avibusque multorum exponuntur cadavera occisorum : ita ut septuagesimi octavi psalmi non immerito illi calamitati congrua videatur inscriptio.

3. Cui nos hujuscemodi causa Cæsaraugustanæ urbis circumseptus murorum ambitus contineret, adventumque supra taxati principis præstolaremur ; omnipotentis Domini misericordiam promptissime exorantes efflagitabamus, ut tyrannicæ jugum dominationis nequaquam cervicibus nostris sineret imponi, auxiliumque dexteræ suæ piissimo principi contra impiissimum hostem quantocius impertiret. Sed orationes pauperum et deprecationem misericordissimi principis protinus exaudivit Dominus. Misso igitur cœlitus propugnatore fortissimo, huic auxilio omnipotentis suæ sublevat ; illum vero tyrannicæ superstitionis auctorem repentino casu condemnat : isti tribuens palmam victoriæ copiosam, illi vero inferens atrocissimæ mortis ignominiam. Destruvit eum dextera sua Deus, et evelit de tabernaculo suo, et radicem ejus de terra viventium, ut rite Domino psallamus : *Dextera tua, Domine, percussit inimicum, et per multitudinem virtutis tuæ contrivisti adversarios nostros (Exod. xv, 6, 7).*

4. In hoc igitur supra taxatæ tempestatis turbine, licet diebus continuis periculis circumquaque sævientibus minime quippiam agere liceret, nec uspiam progrediendi, aut alicujus ruris libera esset facultas excolendi ; noctivum tamen otia laborum spiritualium incrementis congesimus, ac de sacris voluminibus,